

2007. – Кн. 1: Теоретичні засади та історія української кримінологічної науки. – 424 с.

11. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України. – [4-те вид., переробл. та допов.] / за заг. ред. С. С. Яценко. – К. : А.С.К., 2006. – 848 с.

12. Кримінальний кодекс України. Науково-практичний коментар: у 2 т. / за заг. ред. В.Я. Тація, В.П. Пшонки, В.І. Борисова, В.І. Тютюгіна. – 5-те вид., допов. – Х.: Право, 2013. – Т.1: Загальна частина / Ю.В. Баулін, В.І. Борисов, В.І. Тютюгін та ін. – 2013. – 376 с.

13. Кримінально-виконавче право : підруч. [для студ. юрид. спец. вищ. навч. закл.] / за ред. А. Х. Степанюка. – Х. : Право, 2006. – 256 с.

14. Булыко А.Н. Большой словарь иностранных слов 35 тысяч слов. – Изд. 3-е, испр., перераб. – М.: Мартин, 2010. – 704 с.

15. Александров Ю. К. Очерки криминальной субкультуры. – М.: Права человека, 2001. – 148 с.

16. Запобігання злочинам в установах виконання покарань: Навч. посібник / О.М. Джужа, В.В. Василевич, О.Г. Колб та ін.; за заг. ред. д.ю.н., професора О.М. Джужи. – Луцьк: ПП Іванюк В.П., 2010. – 244 с.

Левченко Ю. О.,

заступник начальника кафедри кримінології та кримінально-виконавчого права Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент

ЗАГАЛЬНОПРОФІЛАКТИЧНІ ЗАХОДИ ЗАПОБІГАННЯ УМИСНИМ УБИВСТВАМ І ТЯЖКИМ ТІЛЕСНИМ УШКОДЖЕННЯМ В УСТАНОВАХ ВИКОНАННЯ ПОКАРАНЬ

Профілактика вбивств і тілесних ушкоджень полягає у вжитті заходів щодо встановлення й усунення причин цього виду злочинів та умов, що сприяють їх вчиненню[1]. Джерелами отримання відомостей про вбивство, яке замислено або готується, можуть бути дані, одержані із заяв самих засуджених і посадових осіб, представників громадськості, негласних

співробітників, інші оперативні дані, відомості, отримані з аналізу оперативної обстановки і статистичних даних[2]. Коли до представника виправної колонії або оперативного працівника надходить такий сигнал, він повинен з'ясувати, які саме причини й умови призвели до створення такої ситуації.

Унаслідок зміни суспільних, економічних, політичних і культурних відносин у країні, як було вже вказано, відбулися якісні й кількісні зміни причин та умов, що сприяють вчиненню умисних убивств. Ефективність їх профілактики, насамперед, залежить від повсякденної і цілеспрямованої роботи, спрямованої на усунення, нейтралізацію чи блокування факторів злочинності у виправних колоніях[3]. Для досягнення цієї мети необхідно використовувати:

методи ОРД і їх результати, допомогу працівників відділу режиму та охорони виправної колонії, скарги і заяви засуджених та ін.;

аналіз дисциплінарної практики серед засуджених;
наслідки роботи з розкриття і розслідування цієї категорії кримінальних справ[4];

постійний активний зв'язок із засудженими, передусім з тими, які бажають надавати допомогу адміністрації виправної колонії.

Розглянемо найбільш загальні, на наш погляд, умови, що сприяють вчиненню вбивств:

пияцтво. За даними проведеного нами дослідження особи, перебуваючи в нетверезому стані, вчинили переважну більшість убивств;

більшість насильницьких злочинів, а саме: убивства, тілесні ушкодження, побіи, мордування, що реєструють на території житлових зон, вчиняють з особливою жорстокістю;

бездушне ставлення, невжиття своєчасних і необхідних заходів реагування з боку окремих представників адміністрації виправних колоній до фактів антигромадської поведінки конкретних засуджених;

позиція невтручання в конфлікти, які виникають у середовищі засуджених;

наявність незаконно утримуваної зброї і носіння холодної зброї;

недоліки в організації і розстановці сил чергового помічника виправної колонії;

упущення в оперативній роботі. Неналежний контроль за рецидивістами (спеціальний кримінологічний рецидив) й особами, які раніше були судимі за злочини корисливо-насильницького спрямування;

недостатня робота із створення обстановки, яка б переконувала морально нестійких осіб у тому, що кожний учинений ними злочин буде швидко розкрито;

неналежна організація проведення комплексних оперативних заходів[5] із залученням усіх сил і засобів виправних колоній та органів внутрішніх справ;

неналежний контроль за групами, що створюють джерело напруженості;

недоліки в організації роботи чергових помічників щодо навчання із своєчасного та якісного реагування на конфліктну ситуацію, що виникає, або вчинений у виправній колонії злочин.

Вказаний перелік недоліків не є вичерпним. Знання цих недоліків дає можливість переглянути організаційні питання та ставити більш конкретні завдання силам, які є в розпорядженні УВП, удосконалити контроль за їх виконанням.

Заходи загальної профілактики, які можуть забезпечити послідовне зменшення кількості умисних убивств і тілесних ушкоджень[3], можна поділити на дві взаємопов'язані та взаємообумовлені групи.

1. Профілактичні заходи, що проводять з допомогою органів ДКВС України, а також інших ланок керівництва, які, відповідно до своєї компетенції, можуть впливати на негативні явища, що виникають (реагуючи на відповідні подання і документи, або ініціативно).

До цієї групи державних заходів належать такі: усунення прогалин у законодавстві; розроблення механізмів реалізації економічних програм; створення належних умов відбування покарання відповідно до ст. 102 КВК України; фінансування спеціальних програм боротьби із злочинністю в пенітенціарних установах; координація роботи різних структур й УВП, спрямованих на виконання цих завдань.

2. Профілактичні заходи, що проводить безпосередньо адміністрація виправної колонії.

До другої групи профілактичних заходів щодо попередження умисних убивств і тяжких тілесних ушкоджень належать такі:

своєчасне реагування на будь-які порушення режиму відбування покарання і, насамперед ті, що посягають на життя і здоров'я засуджених;

налагодження чіткого обміну інформацією між різними підрозділами виправної колонії та системи загалом, про кримінальних лідерів та їх угруповання з метою своєчасної профілактики цієї категорії осіб;

заохочення осіб, які надають допомогу адміністрації УВП щодо виявлення засуджених, здатних на вчинення злочину;

забезпечення обліку засуджених, які мають відхилення в поведінці, введення картотек (алфавітних, за видами порушень тощо) комп'ютерного обліку, що містять встановлені дані про особу;

підвищення ефективності оперативної роботи з попередження умисних убивств і тяжких тілесних ушкоджень;

своєчасне розкриття і якісне розслідування кримінальних справ про вбивства; усунення недоліків та помилок, допущених у роботі оперативних підрозділів;

широке використання спеціальних засобів, які застосовують в ОРД;

вивчення і впровадження в життя досягнень інших держав, спрямованих на попередження умисних убивств і тяжких тілесних ушкоджень;

використання не лише внутрішніх можливостей виправних колоній, а й зовнішніх (батьків, рідних, соціально-корисних зв'язків засудженого);

здійснення тісної взаємодії з оперативними працівниками, які спеціалізуються на боротьбі з незаконним обігом наркотиків й організованими злочинними групами;

проведення роботи з медичними установами стосовно обміну інформацією, що становить інтерес у сфері боротьби з умисними вбивствами та тяжкими тілесними ушкодженнями;

організація виступів представників громадськості різних рівнів у телерадіопередачах з метою пропаганди здорового способу життя і недопущення правопорушень;

організація виїзних судових засідань, коли розглядаються справи про умисні вбивства й інші резонансні злочини;

грунтування індивідуального попередження злочинів, що розглядаються, не лише на правових засадах як на загальноосвітніх методах (досягнення різних галузей науки,

передусім психології, соціології, психіатрії) та загальнолюдських цінностях культури;

термінова перевірка скарг і сигналів про погрозу вбивства і зведення рахунків;

безперервне, цілеспрямоване й динамічне проведення профілактики;

забезпечення конспірації в роботі. Ужиття заходів, які виключають можливість витоку оперативної інформації, розшифровку осіб, які надають допомогу в боротьбі зі злочинністю;

профілактика інших видів злочину, які також можуть призвести до смертельного наслідку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Державна програма боротьби із злочинністю : затв. Постановою Верховної Ради України від 25 черв. 1993 р. // Голос України. – 1993. – № 143. – 30 лип.

2. Кудряцев В. Н. Социально-психологические аспекты антиобщественного поведения / В. Н. Кудряцев // Вопросы философии. – 1974. – № 1. – С. 108–109.

3. Про Державну кримінально-виконавчу службу України : Закон України від 23 черв. 2005 р. // Офіц. вісн. України. – 2005. – № 29. – Ст. 1697.

4. Закалюк А. П. Курс сучасної української кримінології : теорія і практика : у 3 кн. / Закалюк А. П. – К. : Вид. дім «Ін Юре», 2007. – Кн. 2 : Кримінологічна характеристика та запобігання вчиненню окремих видів злочинів. – 712 с.

5. Аванесов Г. А. Криминология : [учебник] / Аванесов Г. А. – М., 1984. – С. 403.

Оверченко І.С.,

начальник управління оперативно-розшукової роботи центрального апарату Державної пенітенціарної служби України, кандидат юридичних наук